

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka - przegląd orzecznictwa (październik-grudzień 2002 r.)

Palestra 48/3-4(543-544), 139-143

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DRAWA CZŁOWIEKA

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka – przegląd orzecznictwa

(październik–grudzień 2002 r.)

Prawo do życia (art. 2)

Z art. 2 Konwencji nie wynika obowiązek zapobiegania każdej ewentualnej przemocy.

*Orzeczenie Mastromatteo v. Włochy, 24.10.2002 r.,
Wielka Izba, skarga nr 37703/97, § 68.*

Zwolnienie z więzienia przyszłych zabójców nie wystarcza do przypisania państwu odpowiedzialności na podstawie art. 2 Konwencji. Należy wykazać, iż śmierć nastąpiła wskutek zaniedbania władz uczynienia wszystkiego, czego można było od nich rozsądnie oczekiwać, aby uniknąć rzeczywistego i bezpośredniego zagrożenia życia, o którym wiedziały lub powinny były wiedzieć.

*Orzeczenie Mastromatteo v. Włochy, 24.10.2002 r.,
Wielka Izba, skarga nr 37703/97, § 74.*

Prowadzący śledztwo w sprawie śmierci, w związku z którą wchodzi w grę odpowiedzialność funkcjonariuszy lub organów państwa, muszą być niezależni od osób zamieszanych w zdarzenie. Chodzi o niezależność hierarchiczną i instytucjonalną oraz praktyczną.

*Orzeczenie Mastromatteo v. Włochy, 24.10.2002 r.,
Wielka Izba, skarga nr 37703/97, § 91.*

Zakaz tortur (art. 3)

W Konwencji nie ma przepisów dotyczących osób pozbawionych wolności, a tym bardziej chorych. Nie można jednak wykluczyć, iż pozbawienie wolności chorego może rodzić problemy na tle art. 3.

*Orzeczenie Mouisel v. Francja, 14.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 67263/01, § 38.*

Nawet, jeśli z art. 3 nie wynika ogólny obowiązek zwolnienia więźnia ze względów zdrowotnych, nakłada on na państwo powinność ochrony integralności fizycznej pozbawionych wolności, zwłaszcza przez zapewnienie wymaganej opieki medycznej.

*Orzeczenie Mouisel v. Francja, 14.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 67263/01, § 40.*

Więzień nie powinien być narażony na większe cierpienie niż to, które jest nieuniknione przy pozbawieniu wolności.

*Orzeczenie Mouisel v. Francja, 14.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 67263/01, § 40.*

Art. 3 nie wymaga wykazania, iż gdyby nie zaniedbanie władz nie doszłoby do złego traktowania. Państwo ponosi odpowiedzialność w razie niepodjęcia rozsądnie dostępnych środków umożliwiających uniknięcia szkody lub jej zmniejszenie.

*Orzeczenie E. i inni v. Wielka Brytania, 26.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 33218/96, § 99.*

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5 ust. 1)

Pozbawienie wolności w sytuacji wymienionej w art. 5 ust. 1 lit. b może nastąpić wyłącznie dla zapewnienia wykonania przewidzianego prawem obowiązku. Musi więc istnieć taki obowiązek, a zatrzymanie i aresztowanie ma zapewnić jego wykonanie.

*Orzeczenie Nowicka v. Polska, 3.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 30218/96, § 60.*

Pozbawienie wolności nie ma podstawy w art. 5 ust. 1 lit. b z chwilą wykonania obowiązku. Należy zachować równowagę między znaczeniem w demokratycznym społeczeństwie natychmiastowego wykonania obowiązku i prawa do wolności.

*Orzeczenie Nowicka v. Polska, 3.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 30218/96, § 60.*

Prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6 ust. 1)

Sąd musi być ustanowiony ustawą. Wynika to z zasady rządów prawa nieodłącznej od całego systemu Konwencji i jej protokołów. Organ, który nie jest powołany z woli ustawodawcy, nie ma legitymacji wymaganej w demokratycznym społeczeństwie do sądenia.

*Orzeczenia Lavents v. Łotwa, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58442/00, § 81 i 112.*

Dyskrecja wymagana od sądów rozpatrujących sprawę oznacza, iż nie mogą posługiwać się prasą, nawet aby odpowiedzieć na prowokacje. Takie są zasady sprawowania wymiaru sprawiedliwości i szacunku dla roli sędziego.

*Orzeczenia Lavents v. Łotwa, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58442/00, § 118.*

Art. 6 umożliwia rezygnację z gwarancji zawartych w nim praw, jeśli nie budzi ona wątpliwości i nie jest sprzeczna z ważnym interesem publicznym.

*Orzeczenie Craxi v. Włochy (nr 2), 5.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 34896/97, § 91.*

Prawo do obrony jest naruszone, gdy podstawą skazania są wyłącznie lub w rozstrzygającym stopniu zeznania osoby, której oskarżony nie mógł zadać pytań ani w stadium śledztwa ani na rozprawie.

*Orzeczenie Craxi v. Włochy (nr 2), 5.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 34896/97, § 86.*

Granice dopuszczalnych komentarzy nie obejmują wypowiedzi prowadzących do osłabienia, nawet nieświadomie – szans rzetelnego procesu lub zachwiania publicznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości.

*Orzeczenie Craxi v. Włochy (nr 2), 5.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 34896/97, § 101.*

Odmowa wszczęcia postępowania egzekucyjnego w sprawie o odszkodowanie jest ograniczeniem prawa dostępu do sądu. Przyznanie państwu immunitetu w postępowaniu cywilnym wynika z uprawnionego celu przestrzegania prawa międzynarodowego i ma sprzyjać dobrym obyczajom i właściwym stosunkom między państwami przy poszanowaniu ich suwerenności. Przy ocenie proporcjonalności ingerencji należy podkreślić, iż Konwencja wymaga interpretacji w sposób umożliwiający pogodzenie jej z innymi zasadami prawa międzynarodowego, którego jest integralną częścią, w tym dotyczącymi immunitetu państw. Nie można więc ogólnie uważać za nieproporcjonalne ograniczenie prawa dostępu do sądu środków podjętych przez państwo wyrażających powszechnie uznane zasady prawa międzynarodowego dotyczące immunitetu państw.

*Decyzja Kalegeropoulou i 256 innych v. Grecja i Niemcy,
12.12.2002 r., Izba (Sekcja) I, skarga nr 59021/00.*

Immunitetu parlamentarnego nie można w zasadzie uznać za nieproporcjonalne ograniczenie prawa dostępu do sądu.

*Orzeczenie A. v. Wielka Brytania, 17.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 35373/97, § 78.*

Im szerszy immunitet, tym poważniejsze powody muszą go uzasadniać.

*Orzeczenie A. v. Wielka Brytania, 17.12.2002 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 35373/97, § 78.*

Domniemanie niewinności (art. 6 ust. 2)

Prawo do milczenia i wolność od samooskarżenia ma zagwarantować podejrzanemu swobodę wyboru między składaniem wyjaśnień i milczeniem podczas policyjnych przesłuchań. Swoboda ta jest poważnie ograniczona, jeśli władze podstępem próbują wyciągnąć od podejrzanego, który zdecydował się milczeć, przyznanie się lub inne obciążające oświadczenia, których nie potrafiły uzyskać podczas przesłuchań oraz wykorzystują je następnie jako dowody w procesie.

*Orzeczenie Allan v. Wielka Brytania, 5.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 48539/99, § 50.*

Formalności i terminy odwoławcze mają zapewnić właściwy wymiar sprawiedliwości, a zwłaszcza bezpieczeństwo prawne.

*Orzeczenie Zwolsky i Zvolská v. Czechy, 12.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 46129/99, § 46.*

Zasada bezpieczeństwa stosunków prawnych – jeden z fundamentów rządów prawa – wymaga skutecznej drogi sądowej dla dochodzenia praw cywilnych.

*Orzeczenie Zwolsky i Zvolská v. Czechy, 12.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 46129/99, § 46.*

Domniemanie niewinności jest naruszone, jeśli decyzja sądu dotycząca podejrzanego rodzi przekonanie o jego winie jeszcze przed formalnym jej stwierdzeniem. Wystarczy motywacja prowadząca do wniosku, iż sędzia jest przekonany o winie. Ważny jest więc dobór słów użytych przez funkcjonariuszy wypowiadających się o sprawie oskarżonego przed jej zakończeniem.

*Orzeczenie Marziano v. Włochy, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 45313/99, § 28.*

Zasadę domniemania niewinności może naruszyć nie tylko sędzia, ale również inni przedstawiciele władz publicznych.

*Orzeczenie Marziano v. Włochy, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 45313/99, § 28.*

Należy rozróżnić postanowienie wyrażające przekonanie o winie od decyzji wskazującej jedynie na podejrzenia. To pierwsze narusza domniemanie niewinności, natomiast drugie Trybunał wielokrotnie uznał za zgodne z duchem art. 6 Konwencji.

*Orzeczenie Marziano v. Włochy, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 45313/99, § 31.*

Art. 6 ust. 3 lit. c

Państwo nie jest odpowiedzialne za wszystkie błędy obrońcy z urzędu. Niezależność adwokatury od państwa oznacza, iż prowadzenie obrony należy przede wszystkim do oskarżonego i jego adwokata, działającego w ramach pomocy prawnej lub z wyboru. Art. 6 ust. 3 lit. c zobowiązuje władze krajowe do interwencji, jeśli zaniedbania adwokata z urzędu są oczywiste i gdy były wystarczająco o nich poinformowane.

*Orzeczenie Czekalla v. Portugalia, 10.10.2002 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 38830/97, § 60.*

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8)

Przy ocenie konieczności przepisu zobowiązującego pracowników do poddania się badania moczu, Trybunał zwrócił uwagę na oczywiście szkodliwy wpływ alkoholu lub narkotyków na wydolność pracowników. Ze względu na bezpieczeństwo statku ważne było zapewnienie, aby członkowie załogi byli w każdym momencie zdolni do pełnienia swoich obowiązków. Z akt wynikało, iż niektórzy marynarze posiadali i zażywali narkotyki. Przepis ten nie był nadużywany. Skarga była oczywiście bezzasadna.

*Decyzja Madsen v. Dania, 7.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga 58341/00
– dot. obowiązku marynarzy poddania się badaniu moczu.*

Jeśli ze względu na sytuację należy ograniczyć prawa i wolności aresztowanego, muszą one być uzasadnione jako konieczne w demokratycznym społeczeństwie.

*Orzeczenie Płoski v. Polska, 12.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga 26761/95, § 35.*

Art. 8 Konwencji nie gwarantuje osobie pozbawionej wolności bezwarunkowego prawa do zwolnienia, aby mogła uczestniczyć w pogrzebie krewnego. Władze powinny ocenić każdy wniosek z uwzględnieniem konkretnych okoliczności.

*Orzeczenie Płoski v. Polska, 12.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga 26761/95, § 38.*

Wizyty rodzinne u tymczasowo aresztowanego mogą być z różnych względów ograniczone. Właściwe władze muszą jednak wykazać, iż podjęły wysiłki, aby znaleźć właściwą równowagę między wymaganiami śledztwa i prawami aresztowanego.

*Orzeczenie Lavents v. Łotwa, 28.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58442/00, § 141.*

Ochrona mienia (art. 1 Protokołu nr 1)

Osoba wywłaszczona powinna uzyskać odszkodowanie w rozsądnej proporcji do wartości mienia, którego ją pozbawiono. Uprawniony cel wynikający z interesu publicznego może jednak przemawiać za odszkodowaniem niższym od pełnej wartości rynkowej.

*Orzeczenie Pincová i Pinc v. Czechy, 5.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 36548/97, § 53.*

Łagodzenie skutków naruszeń prawa z przeszłości nie może prowadzić do nieproporcjonalnych szkód. Dlatego też przepisy powinny umożliwiać uwzględnienie okoliczności każdego konkretnego przypadku, aby osoby, które nabyły mienie w dobrej wierze nie były obciążone skutkami odpowiedzialności państwa, które wcześniej je skonfiskowało.

*Orzeczenie Pincová i Pinc v. Czechy, 5.11.2002 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 36548/97, § 58.*